

čena nebeskim zlatom i zelenilom. Kraj susjednih prozora ljudi su čitali u svečanoj porodičnoj atmosferi. Približavajući se Lepreu, Madlena oseti kako umirujuća blagost svih tih stvari slabi, omekšava i otvara njeno srce te se jedva uzdrža da ne zaplače.

A on, još lepši i draži večeras, bio je s njom ljubazan kao nikad do tada. Zatim su ozbiljno razgovarali i ona po prvi put primeti svu uzvišenost njegove inteligencije. Ako nije imao uspeha u društvu, to je bilo baš zato što su istine koje je on tražio bile izvan vidokruga ljudi od duha i zato što su istine uzvišenih duhova smešne greške na zemlji. Njegova dobrota im je davala ponekad draž poezije, kao što sunce ljupko boji visoke vrhove. Bio je tako prijatan s njom, pokazao se toliko zahvalan zbog njene dobrote, tako da osećajući da ga nikad nije toliko volela i pošto je odbacila nadu da bi joj ljubav mogla biti izvrzvena, ona radosno i iznenadno nasluti mogućnost čisto prijateljske veze, zahvaljujući kojoj bi ga mogla vidati svaki dan; o tome mu mudro i radosno izloži svoj plan. Ali, on reče da je suviše zauzet i da će teško pronaći više od jednog slobodnog

dana u dve nedelje. Rekla mu je sasvim dovoljno da bi mogao shvatiti ako je hteo, da ga ona voli. A on, ma koliko da je bio stidljiv, ako je imao i najmanje naklonosti prema njoj, našao bi prijateljske reči, makar najbeznačajnije. Pošto je tako bolećivo upirala oči u njega, ona bi ih odmah razumela i halapljivo bi se zasitila. Htela je da ga zaustavi dok je nastavljao da govori o svojoj zauzetosti, o svom tako ispunjenom životu, a onda iznenada pogled joj zaroni u srce njegovog protivnika isto toliko duboko koliko bi mogao da uroni u beskrajni horizont neba, što se pruži ispred nje, i ona oseti beskorisnost govora. Začuta, a potom reče:

— Da, razumem, jako ste zauzeti.

I na kraju večeri, kad on napuštajući je reče:

— Zar se neću moći oprostiti od vas?

Ona mu odgovori blago:

— Ne, prijatelju moj, zauzeta sam i mislim da je bolje da se na ovome završi.

Čekala je neku reč; on je ne izgovori i ona mu ponovi:

— Zbogom.

skok

ida fink

Dolazila je s roditeljima, u ružičastoj haljinici, u blistavim lakiranim cipelicama, roditelji su pili čaj u salonu, deca su išla u vrt, gde je počinjalo izivljavanje nad malim, doteranim gostom.

Početak je bio prilično nevin, obična igra koja se zasnivala na bacanju lopte u zid kuće i izvođenju — pre nego što se lopta vrati — najrazličitijih pirueta, obrta, pljeskanja rukama. Zid kuće prekrivale su tamne mrlje, malter se ljuštio i opadao — bili su to tragovi naših dugotrajnih vežbi, tokom kojih smo postizali perfekciju. A ona — da li zbog toga što joj kod kuće nisu dozvoljavali da uništava zidove ili nije volela tu igru — »padala« je već u drugom razredu, posle je učtivo stajala ispod drveta, nenametljivo ružičasta, posmatrajući kako pljeskamo, vrtimo se, podižemo nogu savijenu u kolenu i ispod nje prevlačimo belu tenis lopticu. S lakoćom, bez »padanja«, prelazili smo iz razreda u razred, osvajajući na kraju univerzitetskog diplomu, mi, to jest Elžbjeta, ja i naš prijatelj Tadeuš, koji je uveo učeni izraz »padati«, otkad je njegov brat pao na maturi.

Zatim smo pitali: Hoćeš li još jednom ispočetka? — a ona, udešena, postidena cirkuskom predstavom, čutke je klimala glavom, uzimala uslužno pruženu lopticu, koja je na samom početku letela u malinjak. Tripudt osvojena diploma profesora stavljala je tačku na igru razredima. Onda je na red dolazio perorez.

— Moraš da paziš — upozoravali smo svaki put — ovo je opasna igra... a Tadeuš je podizao nogavicu svojih kratkih pantalona i otkrivao debelu, ružnu gusenicu na svom udu, ožiljak od neoprezno bačenog noža.

— Dok su mu šili nogu, rikao je kao vepar — ponosno smo dodavali. Ona je bledela i kolebajući se uzimala u ruku zardali perorez.

Ne znamo šta ju je više užasavalo: grozna gusenica na Tadeušovom udu ili kazna zbog izgubljenе igre — pašenje trave.

Za nju je kraj posete predstavljao olakšanje, odlazila je čista i mirišljava s roditeljima, a mi smo ih posmatrali okačeni o plot. Kada bi nestali iza zavijutka ulice, Tadeuš je izgovarao reč koje smo se ja i Elžbjeta bojali kao vatre: šepertlja!

Tako je pamtim na samom početku, dve Anke, jednu u ružičastom, s mašnom u kosi, drugu bez svesti, kako umire u kući ukrajinskog dakona, ne slažu se u meni, jer je svakom od nas početak proričao jedno, a vreme donelo drugo.

Još tada, kao dete, bila je lepa, a kasnije sve lepša, na savršen, klasičan način, lepa samo u licu, međutim ta lepota je bila dovoljna da potamni pomalo tešku figuru i noge, za koje je Tadeuš svojevremeno rekao da su jevrejske, jer su crvene. Lopta i perorez tada su već pripadali prošlosti, u vrtu je podignuta visoka ljujaška. Tadeuš je to rekao šapatom Elžbjeti i meni, ali mi smo smesta pogledali u svoje noge, da bismo proverili da li govori istinu. Naše noge su bile bakarne, pune ogrebotina i krasta, ali bez traga crvenila.

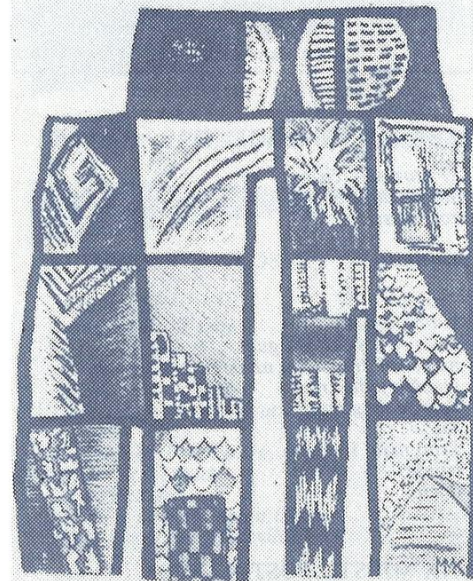
— Jer, vi niste pravi — objašnjavao je. — Pravi Jevreji su bojažljivi, a vi se ne bojite da skaćete sa ljujaške. Niste pravi, zbog toga vam noge nisu crvene.

IDA FINK, izraelska književnica poljskog porekla, rođena je u Zbaražu u istočnoj Poljskoj. Za vreme okupacije našla se u getu. Čudom je uspela da pobezne iz njega. Godine 1957. nastanila se u Izraelu. Piše priče i radio drame. Piše o sudbini Jevreja u Poljskoj za vreme rata. Za zbirku priča *Ivica vremena* dobila je holandsku književnu nagradu Ana Frank. Ova zbirka prevedena je na niz jezika.

Sedeli smo u travi, a Anka je stajala pored ljujaške, jer je na nju došao red. Stajala je i gledala prema kući, da odande ne doleti glas koji će označiti kraj posete.

— Penji se — rekli smo — i savijaj kolena, to je vrlo lako.

I igrali smo se gašenja sveća. Oko ljujaške rasli su svećnjaci ljubičastog jorgovana, trebalo je samo

milica kuzmanov mrda, klečana tehnika

podići se visoko i odozgo pljunuti na njih. Posle ove kulminacione tačke sledio je efekatan završetak: skok s visine u meku travu. Bila je to dobra ljujaška, bilo je dovoljno lako i mehanički savijati kolena, a ona je već dobijala zalet, letela uvis, iznad krova ambara, iznad ljubičastih svećnjaka, koje je trebalo gasiti. Stubovi su škripali.

— Savijaj noge — vikali smo — ne boj se, savijaj noge!

Ona, lepa lutka, letela je uvis, vetar je nadimao ružičasto jedno njene haljinice koja je otkrivala crvene stubiće njenih nogu.

Već je bila visoko iznad jorgovana — očekivali smo da pljune.

— Usta joj se osušila od straha — mahnuo je Tadeuš rukom.

— Skaći! — vikali smo — sada skaći... .

Njeno lepo lice se skamenilo.

Skočila je mnogo godina kasnije.

Posle rata pričali su mi o njoj i njenim roditeljima, kao na dlanu imao sam tok njihovih sudbina, najpre spokojan i gladak, pomalo lenj, kao nezamu-

Očekivala je pismo posle toga, uzalud. Tada mu je napisala da je bolje biti iskren, da je možda mogao steći utisak da joj se dopada, da to nije istina i da više voli da ga ne vidi tako često kao što je nepromišljenom ljubaznošću to od njega tražila.

Odgovori joj da zaista u tome nije video ništa više od ljubaznosti, koja je bila opšte poznata, i koju nije imao nameru da zloupotrebi dolazeći tako često da joj dosadauje.

Tada mu ona napisa da ga voli, da nikoga nikada neće voleti kao njega. On joj odgovori da se s njim šali.

Prestade da mu piše, ali ne i da misli na njega u prvo vreme. A potom dode i to. Dve godine kasnije, pošto joj je udovištvo bilo teško, udade se za vojvodu od Mortanje koji je bio lep i duhovit i koji je do Madlenine smrti, što će reći tokom više od četrdeset godina, ulepšavao njen život slavom i nežnošću, prema kojima ona nije bila neosetljiva.

S francuskog:
Pavle Sekeruš

čen talas naše rečice, zatim se iznenada slomio, vrtlog ga je šcepao i odneo u provaliju.

U tom iznenadnom lomu sudbine i u tome kako ju je progutao smrtni vrtlog nema ničeg posebnog, pa ipak taj grafikon za mene nije bio tako jasan, u tako reći geometrijskom crtežu, kao onda kada su mi pričali o Anki.

Njena sudbina trebalo je da bude kao i njena lepota — statična. Škola bez trijumfa, ali i bez neuspeha, bogata udaja. Još prvih godina njen brak je podsećao na majčin i verovatno bi u tančine ponovila njenu sudbinu — bogat dom u gradiću, lepa dečica, lepe haljine, odlazak svake godine u banju — da nije presude vremena, koja je stvarala junake tragedije od najnepoznavanijih.

Poslednji put video sam je u vreme ratnog mira. Šetala je s mužem ulicama gradića, hodali su mirno, uravnoteženo, zagrljeni. Njeno lice bio je i dalje lepo, tako ne na onaj savršeni, besprekoran način, kao nekada. Možda je upravo ta jedva vidljiva naprsina bila žig vremena, koji se kod drugih, manje savršenih ispoljavao fizički brutalnije i izobličene. Imala je na sebi nešto ružičasto i očigledno je ta vesela, dečja boja činila da se i osamnaestogodišnjaci vraćaju u prošlost, te sam pitala:

— Scaš li se gašenja sveća?

Pogledala me je začudeno. Nije se sećala.

Ubrzo je zakoračila u pakao. Šapatom, bojeći se zvučanja reči, pričalo se kako je postala udovica, pričalo se sa detaljima, sve se događalo na očigled ostalih, jer su postojali ljudi koji su videli i čuli kako je esesovac, koji je rukovodio akcijom, stojeći ispred opštinske zgrade, izvukao karticu i sa nje pročitao ime; videli su kako se njen otac — član opštine — srušio kao da ga je grom pogodio. Radilo se o imenu njegovog zeta. Videli su kako je išao, zastajki-vao, nervozno slegao ramenima, pa opet išao, zastajki-vao. Ali je išao. Međutim, niko nije video scenu u kući, kako je kucao na vrata skloništa, kako je zvao zeta i govorio mu da mora da ide. Nema svedoka, jer su svi izginuli.

Videli su i povratak udvoje, kako su išli jedno kraj drugog ne razgovarajući.

Kako je živela kasnije s ocem pod istim krovom? Da li su gledali jedno drugom u oči? O čemu su razgovarali? Ne znam. To su stvari koje ni u mislima ne možeš dokučiti. Dovoljne su činjenice.

Nisu dugo bili zajedno, pobegla je u drugi grad i posle mesec dana stigla je vest da su je internirali u Belžec. Ubrzo su joj poginuli roditelji.

Da li je i u vozu, koji je jurio, neko vikao:

— Skaći, sada skaći... .?

Sigurno da je neko vikao, jer su skakali jedan za drugim. Skočila je u tamu.

Sve to se saznalo od mladog ukrajinskog dakona, koji ju je našao na ivici šume, nepokretnu, bez svesti. Ležala je u njegovoj kući, pričao je da je bila lepa i da je hteo da je spase. Zvao je lekara, kupovao lekove, molio se: Gospodi pomiluj... .

Nije umolio sudbinu. Umrla je nekoliko nedelja kasnije, ne došavši k sebi.

S poljskog prevela
Biserka Rajčić